

Előfizetési árak :

Egész évre	8 kor.
Fél évre	4 „
Negyed évre	2 „

Pénzküldemények a

„SZÁSZVÁROSI KÖNYVNYOMDA R.-T.” címére Szászvárosra, kéziratok a szerkesztőséghez Szászsebesre küldendők.

Megjelenik minden vasárnap.

Felelős szerkesztő és tulajdonos lapkiadó :

PODHRADSKY EMIL.

Hirdetési díjak :

Egy hasábos garmond sor vagy annak helye 20 fill. Ajánlköztásoknál, eladás vételnél minden szó után előre beküldendő 4 fill.

Nagyobb s többszörös hirdetményeknél mér — sékelt díjak egyezség szerint. —

VIII. évfolyam.

Szászsebes, 1904. július 17.

42. szám.

A legsötétebb Afrikából.

A legközelebb elmúlt napokban hunyta le örök álomra szemeit Stanley, a híres Afrikautazó, ki szinte emberi erőt meghaladó fáradozások és küzdelmek árán felkutatta Afrikának addig teljesen ismeretlen belső részeit s erre vonatkozó tapasztalatait és élményeit leirta „A legsötétebb Afrikából” című művében, mely az egész művelt világ figyelmét nagy mértékben felkeltette. Az említett könyv elibém tár egész sereg különféle vad erkölcsü, minden műveltség híján szűkölködő népet, mely az emberevéstől sem undorodik, sőt inkább embertársának a husa ugyszólván rendes eledelét képezi.

A művelt világ ujongott a felfedezés halatára s nyomban megindult a hittérők és kal-márok hada, az egyik, hogy magának, illetve tanainak az ottani vad népek lelkét, szivét meg-hódítsa, erkölceit megnemesítse s közte a mű-veltséget és felvilágosodást terjessze, a másik pedig azért, hogy az ott rejlő kincseket magá-nak megkaparítsa.

Hát azoknak, a kik olyan messzire mentek a műveltséget terjesztetni, a vad erkölcsöket sze-lidíteni, kár volt olyan messze menniök; hiszen legsötétebb Afrikát közelebb is találtak volna, mi legalább csak a napokban is kaptunk egy levelet, melynek tartalmából arra kellene követ-keztetnünk, hogy az csakugyan onnan száрма-zott, ha nem lenne benne megírva, hogy Ma-gyarország erdélyi részében, Fogaras vármegyé-nek Dersán nevű községében íródott.

Érdekes ennek a levélnek tartalmát meg-ismerni, mert érdekes világot vet arra, hogy milyen kellemes szolgálata van néhol nálunk annak, ki arra van hivatva, hogy másnak a jogos tulajdonát megvédje s abban rendet tart-son, lássuk tehát ezt a levelet az ő egész ter-jedelmében.

Ezt írják lapunknak a legsötétebb Afri-kából:

„Másfél évvel ezelőtt lettem csere utján át-helyezve a fogarasmegyei derzsáni XI-ik erdő-őri kerületbe, melyben a legtöbb és legnagyobb erdei kihágások fordulnak elő. A nép éjjel-nappal, vasárnap és ünnepnapokon egyaránt gyakorolja az erdei kihágást s teszi ezt nem csak a közönséges nép, hanem megteszi az előljárárság egyes tagjai is. Ilyen viszonyok kö-zött csak természetes azután, hogy a nép annak, ki őt bűnös üzelmeiben akadályozza, halálos ellensége s vesztére tör. Csattanó bizo-nyítéka ennek az az eset, mely velem folyó évi május hó 8-án esett meg.

A mondott napon d. u. 6 órakor — éppen vasárnapi nap volt — nem mutattam magamat a nép előtt, hanem elmentem az erdőszolgám-hoz, hogy majd ketten együtt megyünk ki az erdőre, de nem találtam otthon, mert valami hivatalos iratok kézbesítése végett a szomszéd faluba ment át s miután másfél óra múlva sem került elő, az apját kértem meg, hogy jöjjön velem s legyen segítségemre szolgálatomban, a

háziaknak pedig meghagytam, hogy az erdőszolgát megérkezése után nyomban menesszék utánnam.

A szolga-lakás a falu alsó végén, az enyim pedig a felsőn, az erdő felé van s ide indultunk ketten, hogy lakásomba a szolgálati fegyveremért betérjek. Mintegy félórát mentünk így az erdei uton s lakásomtól alig voltunk távolabb 10 lépésnél, mikor az utmenti, nagy fák közül egy férfi kiugrott s engem torkon ragadva, azt annyira megszorította, hogy egyetlen hangot sem tudtam adni s leteperve a patakba, mellemre térdelt s késsel hasba szurt. A víz átcsapott fölöttem s már azt hittem, hogy utolsó óráim ütött, mikor szerencsére kezem revolverre tévedt, a melyből a víz alól felfelé egy lövést tettem. Erre társam, ki a nagy sötétség miatt eddig az egész dologból mit sem vett észre, odafutott s támadómat lerántotta rólam, mire fejemet kiemeltem a vízből s kiabálni kezdtem. A zajra előjött a házigazdám is, erre támadóm, kit kissé a lövésem is ért, eleresztette torkomat, de a zsebemből kivett tárcámat, melyben 280 korona papírpénz volt, csak később ejtette ki kezéből.

A rablót házigazdám felismerte, bár az már 14 év óta Romániában tartózkodott s ez midőn látta, hogy fel van ismerve, oly erővel tépte ki magát társam vasmarkából, hogy még egy darab posztó is kiszakadt a mellényéből három gombbal egyetemben s megugrott, mi

pedig lakásomba vonultunk s én bezártam az ajtókat száraz ruhát vettem s a pénzt kezdtem szárítani.

Ez történt 8 órakor, s a történetek után nem is mertünk már most az erdőbe menni.

Éjjel 10 óratájt jött az erdőszolga, kit utjában kövekkel megdobáltak s utánna is lőttek négyszer, úgy hogy futva kellett hozzám menekülnie, hol azután megbeszéltük a történeteket.

Éjjeli 11 órakor hallottuk, hogy többen jöttek be az udvarba s az utcáról is sutogó hangok hallatszottak, egyszerre pedig valóságos közápor zudult a házamra, sőt többlövést is tettek. Látva a veszedelmet, az előszoba ajtaját kissé kinyitottam s a nyíláson át én szolgálati fegyveremből, az erdőszolga pedig revolveréből egy-egy lövést tettünk, mire a támadók szétfutottak.

Mindkét eset után küldtem a községi bíróhoz, ez azonban mit sem tett. Jelentés tettem azután a brázai csendőrségnél, valamint felettes gondnokságoknál is; a nyomozás megindult, erényre azonban alig fog vezetni, mert a nép mely szinte kivétel nélkül erdei kihágásokban bűnös, nem fogja a merénylőket elárulni s különben is annyira fel van izgatva, hogy életünk minden percben veszélyeztetve van. Már 14 éve állok az erdészet szolgálatában, de az itteniekhez hasonló vad embereket még nem láttam. Tisztelettel Dátes Vazul járási erdőőr.

Ime, ez a levél, melyet elolvassva nem akar-

A rétségben.

(A „Zoologiai Lapok” után.)
— Irta: Glück István. —

Idres-bodros felhők kergetik egymást a látóhatár alján, de azon felül lanyha kékség színtelenségbe csapó árnyalattal borul fejem fölé, honnan vakító nap szórja szerte izzó sugarait a rétség áradásos területére.

Meleg van. Tikkasztó hőség, akárcsak júliusban, pedig a költők tavaszát éljük, — a virágos májust. Nem tavasz ez már, nyári forróságba csap nálunk a tavasz langyossága.

A magas töltés oldalán, melynek lábát mossa a Duna áradó szőke vize, egy lompos vén róka szökdel. Mintha békát fogdosna unalmában. Kocsim közeledtére gyanakodva a töltés tetejére megy s ott felénk bámulva megáll. Majd lassan lekocog a töltés másik oldalán, be

az erdőbe. Látszik rajta, hogy csak el akar rejtőzni, hogy az erdőben most semmi kedve kajtatni. Lassan dőcög a kocsi, hogy szükség esetén rögtön megállhasunk. Három lépésre sem ment a fák közé, már is meghuzta magát egy fa mellett. Célba vettem, de a lövés pillanatában megindult s a golyó csak farkából tépett ki egy csomó hosszú szőrt.

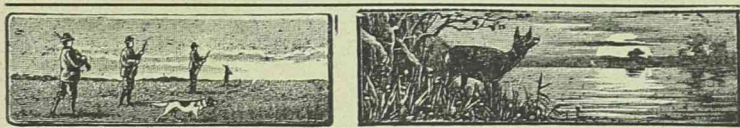
Háromszáz lépéssel lejjebb, a mint leszálok a kocsiról, szinte kacérkodva mutogatja megint fehér mellényét az erdő szélén. Megint elhibáztam. Feje fölött csapott a golyó a fübe, messze felszakítva a pázsitot. Harmadszor már nem találkoztam vele, mert gyalog vágtam neki a rétségen áthúzódó alacsony töltésnek, vadlibakémlelés végett, de a kocsisom értesítése szerint, még harmadszor is kínálkozott, mintha megunt volna kópéságokkal terhes életét.

Széttáruult előttem a rétség teljes szépségében, alig hogy átléptem a keskeny erdő szalagját. A tavalyi kimagasló nád fakó színét kezdte már háttérbe szorítani az új, idei üde zöldje; a buzogányos sás pihés fejét

tuk hinni, hogy az Magyarországon íródott, mert szint képzelhetetlen dolog, hogy egy consolidált, modern államban még ilyen dolgok történhesenek és a nép azok elkövetésére vetemedjék. Rablótámadás, lödőzés, azután magánlakás megostromlása mind olyan dolgok, a melyek nem civilizált államba, hanem valóban csak a leg-sötétebb Afrikába valók.

Szóvá tettük a hasonló eseteket többször s a legujabb pár ilyen esetnek a szellőztetését sem mellőzhetjük; utóvégre mégis csak sikerülni fog felébreszteni az irányadó körök figyelmét, előmozdítani a bajok orvoslását.

(Folytatása következik.)

A cserebogár pajor.

A mostani abnormis időjárás mellett egyik panasz a másikat éri, hogy kulturnövényeink állati ellenségei is tulságosan elszaporodtak s ezek közül különösen a „lóféreg“ (*Grillus campestris*) a tavasziakban igen nagy kárt tesz. Szükségesnek tartom egy ártatlanul gyanúsítottnak védelmére kelni, mert a mint ezirányu megfigyelésemre támaszkodva állithatom, nem a lóféreg, hanem a cserebogár pajor az, ami ellen panaszunk van. Napok óta figyelem meg, hogy a 60 cm. magas dohány között igen sok pusztul el, gyorsan minden betegségi jel nélkül. A gyöktörzstől lefelé ujjnyi mély barázda van a gyökérbe rágva s a gondosan eltávolított föld között ott van rendesen egy hatalmasan kifejlett pajor.

De nemcsak a dohány, hanem a mák, répa, ten-

összekuszálta; kiverte a szél, az eső; suttogó hosszú levelei kezdték eltakargatni a vénség véznaságát. A zombékpupokon méteresre nőtt a lápi fű, fészket kinálva a rucának, vadludnak. A hol meg legázolta a járó szarvas a dörömböket, széturta a vaddisznó a zombékokat, dongás víz lepte el az áradás következtében a rétséget, melyben fölszínre hajtotta tótkalap-leveleit a fehér vizi-rózsa. Sőt a bimbója is pattanni kezd már. A sárga színű kisebb és nagyobb fajta vizi-rózsa már is szétteregette aranyzirmait a csendes lápi vizeken. A sárga lápi lilium ezernyi számban lepte el a rétet, hogy el ne vesszen a sárga szín róla, melynek vezető szerep jutott a mocsári gólyahír, sárboglár és szironták révén. A kék nefelejts szelid színével lépten-nyomon gyönyörűséggel tölti el a szemet, szívet. Én legalább gyönyörködöm bennük s bámulom a természet műértő, kendőző hatalmát, melylyel oly ügyesen és izléssel tudja toldozni-foltozni a hiányt, a melylyel rut mocsárból is virágkertet varázsol.

A kis rigyásokon gyűrüket formál egy-egy pityegő vizityuk, uszkáló hókás szárcsa, szárnyrakapó

geri hasonlóképpen megy tömegesen tönkre, nemkülönben egész burgonya-fészkek is.

Mivel a tavasszal ezen a vidéken elenyésző cserebogár száma cserebogár volt, senki sem gyanakszik a pajorra, hanem a kártételt a lóféregnek tulajdonítja.

Időszerűnek vélem ez alkalommal egy kissé bővebben foglalkozni e dologgal, egyben magyarázatát adva annak is, miért van sok pajor, annak dacára, hogy az idén kevés cserebogár volt.

Amint az alábbiakból látni fogjuk, azok a pajorok, a melyek ideiek számbavehető kárt még nem igen tesznek, hanem inkább az előző évek, mert ezek most vannak fejlődésük előrehaladott stádiumában. Ezekből a jövő tavasszal lesz kifejlődött bogár s a megfigyelések igazolják, hogy 1905-ben e vidéken sok cserebogár fog lenni s így most igen sok a kártévő pajor.

A cserebogarak nagy családjába tartozó számos rovar közül minket ez idő szerint a következők érdekelnek:

1. Közönséges cserebogár (*Malolontha vulgaris* F.)
2. Veresnyaku cserebogár (*Melolontha hippocastani* F.)
3. Kalló vagy csapó cserebogár (*Plolypylla fullo*.)

Ezek közül az első és második inkább a kötött; míg a harmadik a homok talajon okozhat nagyobb károkat. Mivel az első és második fejlődése között lényeges eltérés nincsen, azokat együtt tárgyaljuk.

1. Közönséges és veresnyaku cserebogár (*Melolontha vulgaris* és *hippocastani* F.)

Általánosan ismert cserebogárfélék, melyek között a különbség csak az, hogy a közönséges cserebogár valamivel nagyobb, a feje és a tor fekete sima; a szárnyfedők vörösgesztenye színűek és simák; a potrok utolsó szelvénye erősen kifejlődött, a nyulvány 1 mm. széles és 3—4 mm. hosszú. A veresnyaku cserebogár feje és torja szintén fekete, de borítva van finom

rucanép. A lápi békák meg ummogva-kummogva, hangversenyt tartanak örökösen, melybe belesikkant néha a disszonancia kedvéért is a nádíveréb, a karicsoló, tor-kát köszörülő rigó.

Csak megyek, megyek, elmerülve a rétség hangzavarába, szinpompájába, a kanyargó töltésen előbbre-előbbre. Szarvasok bámulnak rám innen is, onnan is, melyeket átszorított a vizmenti erdőből az áradás a magas töltés által védett rétségbe. Hemzsegnek a szó teljes értelmében mindenfelé. Bikát keveset lehet köztük látni, azok inkább remeteségben élnek ilyenkor. Néha ugyan elvegyül köztük egy-egy, agancsa még burokban van s legtöbbje bogos, csápos, egy-, vagy kétágu villás, vagy gyenge hatos.

A nagy vad szüntelen járása, mozgalmas élete, az elemi erővel nekizuduló nádtörés, mely a nagy vad ijedős menekülését elárulja, bizonyosan sokat ártott a fészkelő vadludaknak, melyeknek valódi otthona e rétség. A fészkeket összetiporják, sőt a bukdácsoló járásu apró pelyheseket is, az örökös nesz pedig idegessé, félénkké teszi az amugy is szemfüles anyamadarat.

piszkos-sárga szőrökkel, úgy hogy az egész tor hamvasnak látszik. A szárnyfedők világosabb gesztenyeszínűek s hamvasak, különösen a hosszant futó barazdákban. A potroh utolsó szelvénye kevésbé van kifejlődve s a nyulvány vékony és igen rövid. Amint látható, nagyon könnyű egymástól megkülönböztetni a kétféle cserebogarat s mivel életmódjuk és fejlődésük tökéletesen megegyezik egymással, az alább elmondottak mindkettőre tartoznak.

Általánosan ismert dolog, hogy a cserebogarak ugyanazon a vidéken nem minden évben jelennek meg egyenlő mennyiségben, hanem bizonyos években nagyobb számmal rajzanak, míg máskor alig találunk néhányat.

Ennek meg van a maga természetes oka, t. i. a bobár fejlődése.

Rendesen április végén vagy május elején kezdődik a rajzás (egyes példányok ha az időjárás melegebb volt, már április elején, esetleg március végén is találunk) nagyobb tömegekben jelenve meg, alkonyatkor rajzanak. Az egész napot fákon és bokrokon töltik, azoknak lombját pusztítva igen gyakran olyan mértékben, hogy egyetlen zöld levelet sem hagynak meg. Itt történik a párzás is, a mikor a megtermékenyített nőstény a talajba 10—15 cm. mélységbe, lehetőleg olyan helyre, ahol egy kis trágya vagy rothadó lomb van, egy csomóba, 12—13 petét rak le. Aztán ismét a föld felszínére jön egy kis lombot fal, majd egy másik alkalmas helyre ugyanoly mennyiségű petét rak. Mivel egy nőstény 50—60 petét szokott tojni, azt 2—3 helyre helyezi el.

A lerakott petékből körülbelül 4—5 hét múlva kikelnek az apró kukacok, a melyeket a gazda „pajor,” „szántóféreg,” „pata” stb. néven ismer. Ezek az egész év folyamán együtt maradnak, táplálkozva a rothadó trágyából s egyéb korhadó anyagokból. Ősszel a hideg

beállta előtt az egész társaság körülbelül egy méter mélységbe huzódik le a földbe s az egész telet nyugalomba töltik.

Tulajdonképpen kártételük csak a második évben kezdődik. Ahogy az idő felmelegedett, kezdenek felvándorolni a föld színéhez közelebb. Már ekkor kb. 1½ cm. hosszúak, rágószervük erősen ki van fejlődve s nem elégszenek meg a korhadó növényi anyagokkal, hanem a növények élő földalatti részét támadják meg s rágnak mindent össze, a mi utjukba akad. Egész éven keresztül tart kártételük s ősszel a már említett mélységbe huzódnak le s ott töltik a második év telét is.

A harmadik év tavaszán a már teljes nagyságukat elért pajorok rendkívül nagy károkat okoznak. Kártételük azonban most már csak július hó elejéig tart, amikor 1 m. mélységbe levonulnak s még ez év folyamán tökéletesen átalakulnak az ismert bogár alakká. Így töltik aztán a talajba a harmadik év telét. — Néha, ha meleg, hosszú ősz van, egy kettő a kifejlődött bogarak közül kijön a földből, de csakhamar ismét visszahuzódik. Ezek az u. n. „őszi cserebogarak,” a melyeknek megjelenéséből a nép a különböző vidékeken hosszú ősz, gyöngye telet s a jövő évben, — nem minden alap nélkül — kevés gyümölcsöt szokott jósolni.

A negyedik év tavaszán aztán megjelennek a kifejlődött bogarak s ismét párosodva, a megtermékenyített nőstények petéket raknak le.

A fent elmondottakból könnyen beláthatjuk, miért van egyes vidékeken bizonyos években igen sok, míg máskor csak kevés cserebogár. Oka a fejlődésmenet, a melyhez 3 év szükséges s így könnyen kiszámíthatjuk, melyik évben lesz sok cserebogár (eltekinthetve az abnormalis időjárástól, — mint a milyen a mostani tavasz is volt — a mely esetben számuk nagyon megapadhat.)

Ha 1902-ben sok cserebogár volt valamelyik vidéken, akkor 1905-ben valószínűleg ismét sok fog lenni.

Hosszu sétát tettem már meg a kis, alacsony, belső töltésen, de még egygyel sem találkoztam, pedig más években hemzsegett tőlük e pázsitos gát. Ime, előttem is öt szarvas fekszik a töltés oldalán, de vadlud sehol. Csak a Daróca-ér mellékéről hallom a hangos csebegést, gágogást. — Talán elvonultak, elvezették nyugodtabb helyekre a kis pöhölyéket.

Kajtár gácsérok kóborolnak meddő rucákkal a vizek felett, hol leereszkedve a csillogó vitzükrökre, hol felemelkedve.

Az erdőből egyre szól a kakuk furulyahangja. Százat is kukukol egyfolytában. Most van az ő ideje. Ilyenkor még este sem tud hallgatni. Éjjel 11 órakor, koromsötét éjszakán is hallottam sűrűn hangját csalitos ligetben, mintha versenyezni akart volna a dalos fülemilével.

Örvösgalambok, gerlék turbókolnak mindenfelé, úgy, hogy nincs egy pillanatra sem nyugalom, csend a rétben.

Madárhangok kísérik hosszú utamon s e győ-

nyörűség elfeledtettem velem az ut fáradalmait, a hőség tikkasztó voltát.

Alkonyodik, de a melegség még egyre tart. Megállok egy kicsit egy hatalmas fűzfánál, melyhez hasonlót még soha életemben nem láttam. Van annak kerülete 8—10 méter. Valóságos óriás. Csak az Isten tudja, hány esztendő viharát látta elvonulni feje fölött. Végigtekintek itt a rétségen, figyelve minden neszre, hátha észreveszek valamit a vadludak jelenlétéből. De hiába! Csak a töltés tulsó oldaláról szól a vadludgeggenés. Ott vannak, itt nincs semmi, hirmondó se. Pedig itt voltak, mutatja a névjegyük, de már régebben. Hiába fogjuk tehát itt őket később keresni.

Megindulok újra. Kezdenek hűvösödő fuvalmak átletegni a rétségen. A vizes rétek fölött libegő ködök kezdenek terjengeni, melyek nemsokára elárasztják az egész rétséget. Hullámszik, a mint lengeti a lágy fuvalom.

A távolban feketélik egy vaddisznó alakja a töltés tetején. Előveszem messzelátómat. Öt malac ördögösködik körülötte, melyek hol eltűnnek, hol újra kibuk-

A hároméves fejlődési menet azonban nem minden vidéken van meg, mert ahol az éghajlat hidegebb, 4 év szükséges kifejlődésükre.

2. Kalló vagy csapó cserebogár. (*Polyphylla fulló*.)

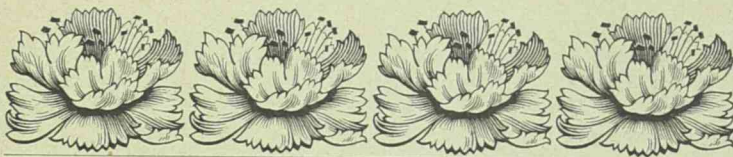
Ez is egy cserebogárféle, a melyet a gyakorlatban rendszeren nem is tartanak cserebogárnak s általánosan „arató bogár” néven ismeretes.

A kifejlett bogár körülbelül $2-2\frac{1}{2}$ cm. hosszú, míg a nőstény 3 cm. hosszúságot is elérhet. A tor világos vagy sötét-gesztenye, esetleg fekete színű, piszkos-sága színű szőrrel gyéren szőrözött, a közép vonalon hosszú irányu keskeny szőrözött barázda. A szárnyfedők a torhoz hasonló színűek, simák, fehér szabálytalan alaku és elhelyezési foltokkal vannak tarkítva (márványozott.) A him kevésbé, míg a nőstény sokkal tarkább. A potrok utolsó szelvénye tompa, a két előbbire jellemző nyulvány nincsen rajta. A nőstény csápja hatalmasan kifejlődött 1 mm. széles, 1 cm. hosszú 7 lemezről áll, míg a himé igen kicsiny.

Rajzása körülbelül a rozs aratása idejére esik, ezért nevezi a nép arató-bogárnak. Nappal magasabb fákon, bokrokon s ha ez nincsen a közelben, akkor a rozs kereszteken pihen, egy nőstény körül — mivel ezek rendszeren kevesebb számmal vannak 6—8 him is van. Nagyon szívesen keresi fel a túlevelű fenyőket, ilyen különálló fenyőcsoportban ezeken szoktak összegyűlni s ennek a lombjából táplálkoznak. A megtermékenyített nőstény petéit nappali tartózkodási helye közelében rakja le, mivel igen lusta s nagyobb távolságokra nem szeret repülni. A fejlődési menete nem ismeretes, minden évben egyenlő mennyiségben szokott megjelenni. A pajorja rendkívül nagyra szokott kifejlődni, ujjnyi vistag, 5—7 cm. hosszú. E hatalmas testhez mérten óriási étvágygyal is rendelkezik. A múlt év tavaszán egyik homoktalaju uradalom burgonyavetésében volt alkalmam tapasztalni, milyen pusztítást vihet véghez az

aratóbogár pajorja. A burgonyát nem fészekbe, hanem sorba vetették s dacára a gondosan megválogatott vetőgumók felhasználásának, egész sorok nem keltek ki. Mikor az okot kutattuk, nagyszámu hatalmas testű pajorra bukkantunk, a melyek a vetőgumókat elpusztították. Gyűjteményembe őrzök egy pár példányt, a melyek között nem ritka a 68 mm. hosszú. Kötött talajon nagyon ritkán vagy egyáltalán nem fordul elő, de ott helyettesítik a közönséges cserebogár pajorjai.

(Vége következik.)

HASZNOS TUDNIVALÓK.

Tarlóba vethető takarmánynövények.

2. A köles.

A köles a mohárnál jóval puhább és ha nem poros, penészes, igen jó szarvasmarha-takarmány.

A kölesből, mely a szárazságnak szintén eléggé jól ellentáll, kat. holdanként 20—25 litert vetünk s ámbár terebélyesebb növekedésű, mint a mohar, mégis szűk sorokba kell vetni, hogy sűrű, zárt fejlődését biztosítsuk.

Vetésre szintén a mi közönséges bugás kölesünket kell használni, az exotikus, reklamirozott fajták viszonyaink között nem sokat érnek. A kölest 1—2 cm.-nél mélyebben nem szabad a földbe hozni.

Amint a bugáját hányni kezdi kaszálható és szénává szárítható, de igen jól használható zöldtakarmánynak is. Megjegyzem azonban, hogy a köles nehezebben szárad, mint a mohar; ha tehát kaszáláskor erősebb, nyirkos idő járna, akkor helyesebb nem a széna szárításával vesződni, hanem zöld vagy fonnyasztott állapot-

kannak, de még szopósak, kicsinyek nagyon, — nem volna érdemes rájuk cserkészni. Mégis megkísértem, de bizony hiába, mert mire odaérek, a legcsekélyebb nesz sem árulja el közelben létüket. Elvezette őket anyjuk messzire már.

A vadludak csebegése, gágogása egyre hallatszik. Néha a levegőben is megjelenik egy-egynek nagy alakja, de erre nem veszi útját egy sem. Itt a szarvasok uralkodnak most. Nagy csoportokban járják a nádat, keresve a kaszálókat.

Előttem nem messze is áll magányosan egy, mellette van kis borja is már. A mint észreveszi közeledésem, megugrik s eltűnik a nagy nádban; de az egy-két napos borju nem tudja követni anyját. Azon helyben lehasal a fübe, sásba. Meg lehetne nagyon könnyen fogni. Egy-két nappal ezelőtt meg is próbáltuk, de igazán csak próbaképen. A mint az erdővéd melléje ért, felugrott, tett két ugrást, tovább már nem birta. Megint csak leereszkedett a sásba. Anyja a közelbe se jött, hogy megvédje borját.

Most már legnagyobbbrészt megborjazznak; de itt, bár a legelsőrangu szarvasállomány van az egész országban, sok a meddő, az agancsosok csenevésznek. S miért? Egyszerű oka van. — Ostoba vadásztörvényünk az oka, mely éppen oly időben engedi meg az agancsosok lövését, mikor rigyetési korszaka van, mikor a jövőre erős állomány alapját vethetnők meg egy kis várakozással, de vadászainktól is fölötte furcsa, hogy éppen ezt az időt választják ki a lövésre, holott jól tudják, hogy állományuk hamarosan degenerálódik. —

Ilyenkor vadászni rájuk nem vadászias, természetellenes az én felfogásom szerint. Ezen vidéken 11 kilogrammos agancsok közönségesek voltak, ma már ritkaságszámba megy a tízes s e szám mindig lejjebb megy. Nem is csoda, mikor alig várják a bőgés megindulását, hogy megkezdhesék a vadászatot rájuk. S lelőnek évenként 40—50 agancsost, de éppen a legjavát mindig. Hát lehetséges ilyen állapotok mellett erős állományra szert tenni? Az erős példányok áldozatul esnek agancsukért, mert husuk ez időtájt élvezhetetlen s milyen könnyen

ban bezsombolyázni. Szól ez különben minden tarlóba vetett s nem zölden feltakarmányozandó szalmas takarmánynövényre. Ha kaszálásuk idején esős idő jár, akkor legjobb a zsombolyázás módszeréhez folyamodni s a jó minőségű téli takarmányt ily módon biztosítani! ez többet fog érni, mint a renden agyonforgatott, kilugzott s a kazalban a penészedés veszélyének kitett széna előállítását meg nem felelő időben erőltetni. E tekintetben tehát a gazdának az időjáráshoz kell alkalmazkodnia.

3. A mustár.

A közönséges fehér mustár (*sinapis alba*,) rendkívül gyors fejlődésű, 6—7 alatt kaszálható növény.

Tarlóba vetve különösen mint zöldtakarmány érdemel figyelmet, feltéve, hogy vetéskor esőt kap s fejlődése közben is megázik egynehányszor. Ez tehát a szárazságot már nem bírja annyira, mint a köles és mohar; száraz földbe nem érdemes vetni, mert a földi bolhák tönkreteszik. Szintén sűrűn kell vetni, szűk sorokba, kath. holdanként 20—25 liter magot számítva. A gyorsan fejlődő mustár a virágzás legkezdetén kaszálendő, mert ha kissé elvénül, a jószág nem szívesen eszi. Elsősorban mint zöldtakarmány bír jelentőséggel, de nagyobb készlet esetén a felesleg elvénülés előtt szénává is szárítható.

4. Takarmányborsó.

Takarmányborsót csak nyári bőséges esőzések idején érdemes vetni tarlóba. A tavaszi takarmányborsót vagy viktória borsót, esetleg a homoki borsót őszi árpával keverékben (100 liter borsó és 50 liter árpa) vetjük el július-augusztus hó folyamán, lehetőleg egy jó kiadó eső után. Kedvező időben ezen keverék még késő ősszel nagytömegű takarmányt adhat, melyet zölden etetünk fel, vagy bezsombolyozzuk. A tél folyamán a tavaszi borsó töve kipusztul, az őszi árpa ellenben megmarad s jövő tavasszal újlag vagy egy zöldtakarmány-kaszálást ad, vagy magtermesztésre hagyható meg.

esnek áldozatul, mielőtt a fedezés biztosítva volna. A megkimélt fiatalok és korcsok aztán duslakodnak, a nagy többség azonban mégis meddő marad. Eztán jó télen a lelövés, mikor fedett és nem fedett 100—200 példányban lelövetik.

Ilyen elvek, ilyen gyakorlat mellett tönkre kell mennie a legjobb állománynak és tönkre is megy. Tapasztaltam magam is, de még tapasztaltabbaktól tudom. Itt kárba vész minden beszéd. Rossz megszokásból ered minden baj.

De mindez csak kitérésképpen legyen mondva. Hisz fejtegetésekbe nem akartam bocsátkozni, csak rácsuszott a tollam hegyére. Nézzük inkább, mint terjengek az esti szürkületben a ködfoszlányok e vaddus területek fölött; mint legelész a szarvascsorda a kaszálókon; mint röpködnek a pocsogók fölött a rucák, vadludak. Sokáig úgy sem látunk már, mert beáll a sötétség.

Este van. Csillagok fénye kezd átpislogni a homályon; a sötétséget csak a felkelő hold szelid fénye fogja megtörni. Akkor már otthon leszünk.

A takarmányborsó vetése tehát, a vetőmag drága-sága és mert csak ritkán sikerül, meglehetősen drága kísérletezés. Hátrányos részben még, amit különben előnyéül is tekintenek, hogy az őszi árpa kitelel és tavaszkor még egy takarmány vagy szemtermést ad. Ezen szemtermés azonban még a legkedvezőbb körülmények között sem lehet valami kiadó, mert végre is egyszeri tarlószántásból aligha remélhetünk két bő (őszi takarmányt és nyári szemtermést.)

Egy nagy előnye mégis, hogy esetleg rendkívül nagy tömegű és értékes késő őszi takarmány-termést adhat. Tehát lutri, mely ritkán vág be, de ha bevág, alaposan segít a takarmányhiányon. Vetését ajánlhatjuk gazdag réti földeken, amelyekbe tavaszkor tengerit szándékozunk vetni, mert a zöld árpa tarlója frissen leszántva, tengeri alá kitűnően előkészíthető és amennyiben őszkor a borsó nem sikerül, tavaszkor még jó zöld árpatermést adhat. Továbbá fekete ugarnak szánt földekbe, mert mint zöldtakarmány a földet nem tulságosan zsarolja, és a tavaszi takarmány lekasználása után, a föld buza alá még kitűnően elkészíthető.

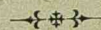
5. Tarlórépa.

A kipusztult takarmányrépa pótlására csakis a tarlórépa jöhetne figyelembe. Ha tarlószaabaduláskor erős idő fog járni, akkor július hó végeig elvethető és kedvező időben még kielégítő termést fog szolgáltatni, melylyel a takarmányrépa-hiányt részben pótolhatjuk. Ha takarmányrépánk is van, akkor először a tarlórépát kell feletetni, mert nehezebben tartható el. Csak késő ősszel szabad kiszedni s földdel átrétegezett, kisebb méretű kupacokba rakni, melyeket csak a fagy beálltával szabad letakarni illetve beföldelni; a tarlórépa különben 4—5 fokos hideget baj nélkül kiáll, miért is kiszedése lehető későre halasztassék.

A tarlórépát 35—40 cm.-nél szélesebb sorokba nem szabad vetni s apró la repcéhez hasonló magját legfeljebb 1—1½ cm. mélyen alátakarni, a vetés után hengerezni kell. Az apró magból kat. holdanként 2—2½ kg. mag bőven elengedő. Ápolása és kezelése máskülönben olyan, mint a takarmányrépáé; egyezés alkalmával a sorokban 20—30 cm.-re ritkítandó és a gyakori, ismételt kapálás, különösen szárazabb időben nagy hasznára van. Tekintettel a csekély vetőmagszükségletre, a tarlórépa kísérleti vetésénél nem sokat kockáztat a gazda: ha az időjárás kedvező, elegendő bő termést fog adni, ha ellenben száraz idő járna, legrosszabb esetben kiszántjuk s a felszaabadult földbe áttelelő, tehát a jövő tavasszal korán kaszálható takarmányokat vetünk. Különben a tarlórépa is eléggé jól elviselhetné a szárazságot egy ideig, csak hogy ilyenkor a földi bolha tesz benne nagy károkat.

(Vége.)

KÜLÖNFÉLÉK.

* **Az eszkimó-vadászok.** Egy Harnis nevű tengerésztiszt két évig tartózkodott az eszkimók földjén, s érdekes tapasztalatait most elmondja egy londoni lap-

ban. Az eszkimók, a kik különben teljesen tartózkodók minden idegennel szemben, Harnist szerették, mert ő késeket, fegyvereket és mindenféle házi szerszámot ajándékozott nekik. Az eszkimók apró, izmos emberek, fölűnően élénk a viselkedésük, a mulatozást nagyon szeretik, de legkedvesebb szórakozásuk a vadászat. Szinte ünnep van a telepen, mikor a vadászok a zsákmánnyal haza térnek. Télen fókára vadásznak, nyáron iramszarvasra. Téli időben éjjel éppen olyan világosság van az eszkimóknál, mint nappal, a vadászokat tehát az éjszaka sötétje nem tartóztatja. Apró szánkókon indulnak el, melybe nyolc-tíz kutya van befogva, s ezek nyilsebességgel száguldanak a jégsivatagon. A vadász minden fegyvere egy lándzsa és arasznyi hosszúságú kés. Minden szánkán csak egy ember ül, a ki hosszú ostorral hajtja a kutyákat, melyek kitűnő szimatjukkal megérzik a fókát. E lomha, nehézkes állatokat oly hirtelenül lepik meg a kutyák, hogy nincs idejük a vízbe menekülni. A vadász is leugrik a szánról, szabadon engedí befogott kutyáit is és ő maga késével és lándzsájával leteríti a fókát. E munkában nagy segítségére vannak a kutyák, de ezek oly falánk állatok, hogy az elejtett fókának rögtön neki esnek, s addig nem lehet őket elkergetni, míg a zsákmányból jól nem laktak. Mikor több vadász van együtt és több foka a zsákmány, akkor az elejtett állatokat sorsolás után osztják szét. Nagyon gyakran megesik, hogy a melyik vadász nem kap kedve szerinti adagot, társaira támad és sirva fakad, mint egy gyermek. Mikor a kutyák jól laktak az elejtett foka husával, a vadászok látnak hozzá és a nyers husból vígan lakomáznak. Otthon a nők és gyermekek örömmel várják a zsákmányt, s hamar fő az üstben a rizs, s elkészül az étel minden fűszer és zöldzég nélkül. A húst majdnem nyersen eszik, a zsiros levet pedig megiszszák. Az eszkimó asszonyok éppen úgy szeretik a szeszes italt, mint a férfiak, de szükségük is van egy kis melegítőre, mert a pompás fókahúst jégkunyhókban, jégpadon ülve, jégasztalról eszik.

* **Vihar-statisztika.** A statisztikusoknak mindenre van gondjuk, listába veszik még a természeti tűneményeket is. Németországban most egy viharstatisztika jelent meg, a miből meg tudja az ember, hogy hová ne menjen, ha fél a villámlástól, meg az ézengéstől. Az ilyen embernek legkevésbé Jáva szigete ajánlatos, mert ezen a szép szigeten átlag minden negyedik napon vihar van, évenként 97 napon van mennydörgés és mennykőhullás. A második helyen Szumatra áll, évenként 86 viharos nappal. Hindusztánban évenként 56 viharos nap van, Borneo szigetén 54, Braziliában 51. Európában első helyen Olaszország áll, 38 viharos nappal, azután következik Ausztria 23-mal. Magyarországon egygyel kevesebb a viharos napok száma, huszonkettő. A parlamenti viharok ebben a statisztikában természetesen nem számítanak. Bajorországban 21, Németalföldön 18, Franciaországban és Dél-Oroszországban 16, Angliában és Svájcban 7, Norvégiában csak 4 viharos nap van átlag egy esztendőben.

NAPI HIREK.

— **Nyugalomba!** A fizetésrendezés behozatala, illetve a személyi pótlék engedélyezése óta a kincstárnál szolgáló kartársak idősebbjei sorba mennek a jól megérdemelt nyugalomba. Czuczurás László, főerdőr a szászsebesi m. kir. erdőhivatal kerületében a folyó hó végével 40 évet meghaladó szolgálat után nyugalomba vonul. Adja Isten, hogy jól megszolgált nyugdíját még sokáig jó egészségben élvezhesse!

— **Merénylő vadorzók.** Folyó hó elején Cserveni Andrást, a véghelesi uradalom egyik erdőőrét az ivinyei erdőben vadorzók támadták meg, rálöttek s három életveszélyes sebet ejtettek rajta.

— **Harc a vadorzókkal.** Véres harc folyt le a minap a torontálmegyei Németcserna község határában. Engelsz József erdőőr ugyanis tegnapelőtt vadorzáson érte Lakovics János ismert vadorzót. Az erdőőr le akarta tartóztatni Lakovicsot, de ez egy fa mögé ugorva, ráfogta puskáját Engelszre. Ez szintén fegyveréhez nyult s egymásután többször löttek egymásra. Az erdei viaskodás vége az lett, hogy Engelsz golyója fejbe találta a vadorzót, a ki néhány perc múlva meghalt. Engelsz nyomban följelentette az esetet a hatóságnak, a mely megindította a vizsgálatot. — Temesrékáról jelentik, hogy július 5-ikén őt orvvadász megtámadta Pancsek Péter vadórt, a ki Dercsényi Kálmán erdőmester temesrékai vadászterületére vigyázott. A vadorzók a szerencsétlen embert sortűzzel fogadták és számos súlyos sebet ejtettek rajta, úgy hogy a vadór most a halállal vivodik. Temesvármegye területén különben veszedelmesen elszaporodtak a vadorzók s a birtokosok most szigorú eljárás és ellenőrzés életbeléptetését sürgetik a megyei hatóságnál.

— **Ugrás a tizennegyedik emeletről.** Borzalmas módon vetett véget életének egy detroti ember: leugrott a tizennegyedik emeletről. Az esetről a következőket jelentik Newyorkól: Egy Svaice nevű nős ember beleszeretett egy Alvost Effine nevű leányba, a ki vele ugyanegy ületben szolgált. A leány jegyben járt és Svaice, a ki örületesen szerette, sehogy sem tudta rábirni, hogy vőlegényéről lemondjon. A szerelmes ember cselhez folyamodott s azt mondta a leánynak, hogy vőlegényének el fogja mondani, hogy vele már régóta szerelmi viszonyt folytat. A leány ezt elmondta vőlegényének, a ki vele együtt elment Svaice irodájába, hogy a rágalomért kérdőre vonja. Svaice irodája egy ugynevezett felhőkaparó épületnek a tizennegyedik emeletén volt. A leány bement hozzá, miközben vőlegénye a folyosón várt. Bent a szobában igen heves szóváltás folyt, s egyszerre lövés dördült el. A vőlegény berontott a szobába s éppen akkor lépett be, a mikor Svaice, a ki revolverből golyót rőpített a fejébe, a nyitott ablakhoz rohant és a tizennegyedik emeletről az utcára ugrott, a melynek következtén összeroncsolt testtel halva terült el. A leány, a kire Svaice szintén rálőtt, csak könnyebb sérülést szenvedett.

— **Agyonlőtt vadász.** Vancsó Mór zólyombrézói m. kir. vasgyári altiszt e hó 6-án reggel vadászni ment Szlincsik János gyári munkással. Midőn már sokáig eredménytelenül álltak leshelyeiken s Szlincsik már megunta a várakozást, visszaindult Vancsó felé. Mikor ez a bokrok mozgását látta, abba az irányba lőtt s Szlincsiket a golyó szíven találta. A szerencsétlen ember szörnyet halt, Vancsó Mór pedig azonnal jelentkezett a bíróságnál, mely a vizsgálatot megindította.

— **Rablógyilkosság.** Lőcséről írják: A szepesi püspökség erdejében a minap rablógyilkosság történt. A szepesváraljai mészkőbányában dolgozó két munkás meggyilkolta és kirabolta Valencinevic József nevű társát és a holttestet azután egy fára akasztották föl. A két rablógyilkost elfogták. A holttest boncolásánál jelen volt a szepeshelyi bíró, Z w a d a Ferenc kanonok is, miután a szepeshelyi káptalan külön község, melynek elöljárója, illetve bírja mindig kanonok szokott lenni.

— **Hat egészséges fiu.** Egy szegény baranovi cipésznek a minap egyszerre hat egészséges fia született. Ez a rendkívül ritka eset emlékeztet Miczbán feleségére, a ki valaha állítólag hét fiúnak adott életet egyszerre. Baranov egész vidéke most csodájára jár a hat ujszülöttnek. Az érdekes esetet bejelentették a német császárnak is, a ki elvállalta a komaságot s megígérte, hogy gondoskodni fog a fiúk neveltetéséről.

— **475 év házasságban.** A felső-ausztriai Scharflingból érdekes ünnepély híre érkezik. Kilenc házaspár jubilál. Az egyik gyémánt-, a többi nyolc pedig aranylakodalmát tartja. 51 házas gyermek, 107 unoka és 2 dédunoka veszi szeretetével körül az ünneplőket. A kilenc házaspár összesen 475 hosszú évet töltött boldog egyetértésben együtt — természetesen ki-ki a saját élete párjával. A községben nagy ünnepségeket rendeznek a boldog házasságok tiszteletére.

— **Leharapta a felesége orrát.** K e c s k e m é t i István békési földmives ellen felesége, mivelhogy nagyon duhaj életet élt, válókeresetet adott be. A férj juram ugyan csak megszeppent erre, mert hát minden vagyon a feleségéé volt; ha válnia kell, a jó módból alaposan kicseppen. Kérlelte tehát asszonyát, vonná vissza kérését. De ez hajthatatlan volt. Bosszút esküdött erre K e c s k e m é t i. Estszürkületkor, persze alaposan benyakalva, a nyílt utcán rátámadt az asszonyra, letépette, ütötte-verte, marta. Vadállatiasságában annyira ment, hogy az orrából is leharapott egy nagy darabot. A brutális embert elfogták, a feleségét pedig Békés vármegye közkórházában vették ápolás alá.

— **A baromfi járványok** rendkívüli nagy károkat okoznak minden gazdának anélkül, hogy ezek ellen védekezni tudna. Ugy a védekezést, mint a gyógykezelés módját szakszerűen tárgyalja Parthay Gézanak „Szárnyasaink“ című lapja, mely nemcsak az egyedüli magyar nyelvű szaklap, hanem e mellett nagy tudással és valódi lelkesedéssel foglalkozik a baromfi tenyésztés valamennyi ágával. Mutatványszámokat szívesen küld a kiadóhivatal Budapest, Rottenbiller-u. 30. sz.

— **Vadorzó csendőr.** Aszód közelében, a király vadászterületén elfogták Gross István csendőrörmes-tet, a ki ott a vadat pusztította. Vele volt állítólag Matolcsy Kálmán aszódi segédjegyző is. Matolcsy Kálmán most arról értesít, hogy a hírek reá vonatkozó része nem felel meg a valóságnak.

— **Szásztízéves ember halála.** Bukarestben meghalt Csiki György magyar kerekas mester, ki tíz éves korában hagyta el hazáját, „Csikországot“ és keresett megélhetést Romániában. Családjából még csak testvéröccse él — szintén romániában — ki 90 éven jóval felül van.

Szerkesztői üzenetek.

Érdeklődő. B. A. Tudakozódtunk s azt az értesítést vettük, hogy a kérvények már régebben fel voltak terjesztve, de valamely alaki hibák pótlása végett visszaküldettek az illető hatósághoz s onnan a napokban lettek csak újból felterjesztve. Ilyen körülmények között kérvényének elintézését 4—5 hét előtt alig várhatja. A címet kiigazítottuk. — **Bencze Lajos** urnak, **Urszád.** Hangszerárjegyzékért forduljon a következő címhez: Sternberg Ármin, Budapest, VII. Kerepesi-ut. — **Olay János** urnak, **Kárcag.** Nem lenne szíves értesíteni, hogy méhészete hogy áll? Kíváncsiak vagyunk, hogy mennyire sikerült a vállalkozása. — **Kiss István** urnak, **Eötvös, Borján Ferenc** urnak, **Samony.** A vizslaidomításról szóló füzetet címeikre elküldtük. **Varga Ferenc** urnak, **Lankóc.** A „Magyar Erdész“ című lap szerkesztőségének címe: Apátfalva, Borsodmegye. Ott megrendelheti. — **Kacsó Sándor** urnak, **Samaggyom.** Arra nézve, hogy a felesketett erdőtisztek és erdőőrök két fegyvert adómentesen tarthatnak, a pénzügyminiszter 1891. évi 2491. számú rendelete intézkedik, mely annak idején benne volt a Pénzügyi Közlöny című hivatalos lapban. Az erre vonatkozó rendeletet a „Hasznos tudnivalók“ rovatában a múlt hónap elején mi is közöltük.

A kiadóhivatal postája.

Kiss János urnak, **Szabar.** A beküldött 4 koronát vettük. — **Szarka László** urnak, **Kassa.** A 36. számot még egyszer elküldöttük. — **Kozma Lázár** urnak, **Kishavas.** 6 korona előfizetési díj beérkezett. — **Pálffy Ferenc** urnak, **Bezeréd.** A beküldött 4 koronával november 15-ig fizetett elő. — **Ferjancz András** urnak, **Szász-Pelsőcz.** A 6 korona beérkezett. — **Fonalka József** urnak, **Topolya.** 4 koronát köszönettel vettünk. — **Farkas János** urnak, **Soborsin.** Feljegyzéseink szerint a beküldött 2 koronával csak június végeig van előfizetve. Szíveskedjék értesíteni, hogy a folyó év II-ik negyedében mikor adta fel előfizetését, hogy utánna nézhessük s az esetleges hibát kijavíthassuk. — **Domján László** urnak, **Löcse.** Az általunk új belépők részére biztosított kedvezmény folytán a 2 koronával szeptember végeig van előfizetve. — **Szőke Sándor** urnak, **Groos.** Igen, jövő évi január végeig rendben vagyunk. — **Kerekas Gusztáv** urnak, **Kohldorf.** A 32. számot utánküldtük. — **Kiss Ferenc** urnak, **Béreg.** Az év végeig van előfizetve. — **Dékits Ignác** urnak, **Gombos.** 4 kor. beérkezett. — **Papp Sándor** urnak, **Szin.** Kívánságához képest kijavítottuk. — **Süle István** urnak, **P.-Sügyi.** Szíveskedjék megírni, mikor küldte be a hiányzóknak látszó 2 koronát? — **Bálint János** küld Pécskáról 2 koronát, mig nálunk **Antal** van bevezetve. Melyik keresztnév helyes? — **Nagy György** urnak, **Bezdán.** A 4 koronát megkaptuk. — **Oberkirch Gyula** urnak, **Szt.-Margita.** Az előbbi üzenet Önnek is szól.

Nyomatott a „Szászvárosi Könyvnyomda R.-T.“ gyorsajtaján.